

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

БАГАНЕЦЬ ОЛЕКСІЙ ВАСИЛЬОВИЧ

УДК 343.13: 343.352

**ДОКАЗУВАННЯ СТОРОНОЮ ОБВИНУВАННЯ ПРИЙНЯТТЯ
ПРОПОЗИЦІЇ, ОБЦЯНКИ АБО ОДЕРЖАННЯ НЕПРАВОМІРНОЇ ВИГОДИ
СЛУЖБОВОЮ ОСОБОЮ У ДОСУДОВОМУ РОЗСЛІДУВАННІ**

12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза;
оперативно-розшукова діяльність

**Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук**

Київ – 2017

Дисертацією є рукопис

Робота виконана на кафедрі правосуддя юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Міністерство освіти і науки України

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор,
Заслужений діяч науки і техніки України
Погорецький Микола Анатолійович,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
завідувач кафедри правосуддя

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор,
академік НАПрН України,
Заслужений юрист України
Нор Василь Тимофійович,
Львівський національний університет
імені Івана Франка,
завідувач кафедри кримінального процесу
та криміналістики юридичного факультету

доктор юридичних наук, професор,
Заслужений діяч науки і техніки України
Удалова Лариса Давидівна,
Національна академія внутрішніх справ,
директор Інституту післядипломної освіти

Захист відбудеться «27» квітня 2017 р. о 12 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.001.05 у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка за адресою: 01601, м. Київ, вул. Володимирська, 60, ауд. 253.

З дисертацією можна ознайомитись у Науковій бібліотеці ім. М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка за адресою: 01601, м. Київ, вул. Володимирська, 58, зал. № 12.

Автореферат розісланий «27» березня 2017 р.

**Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради**

Н. П. Сиза

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Розбудову України як правової демократичної і соціальноспрямованої держави суттєво гальмує корупція, яка все більше витісняє етичні та правові відносини між людьми, поступово перетворюючись з аномалії в норму поведінки, зводячи нанівець політичні, економічні, правові й моральні реформи в Україні та створюючи загрозу національній безпеці, конституційному устрою, політичним, економічним, правовим, моральним і культурним засадам її розвитку.

У світовому Індексі сприйняття корупції за 2016 р., що базується на незалежних опитуваннях, в яких беруть участь міжнародні фінансові та правозахисні експерти, у тому числі Світового банку, Freedom House, World Economic Forum тощо, Україна отримала 29 балів зі 100 можливих, посівши і розділивши 131 місце зі 176 країн разом із Казахстаном, Росією, Непалом та Іраном. Такий високий рівень корупції в Україні, за оцінками міжнародних експертів, пов'язаний з відсутністю дієвої судової системи та фактичною безкарністю корупціонерів, що не дає зробити потужний ривок і подолати 30-бальний бар'єр, який зветься «ганьбою для нації»¹.

Відповідно до статистичних даних Генеральної прокуратури України у 2013 р. було зареєстровано 952 випадки вчинення прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою, відповідно у 2014 р. – 927, 2015 р. – 619, а 2016 р. – 472. У 2013 р. було повідомлено про підозру у 621 кримінальному провадженні цієї категорії, 2014 р. – 667, 2015 р. – 369, а 2016 р. – 236 кримінальних проваджень. У 2013 р. до суду було направлено 588 кримінальних проваджень з обвинувальним актом, 2014 р. – 607, 2015 р. – 330, а 2016 р. – 205².

Усе вищезазначене свідчить, з одного боку, про різке зниження кількості вчинених злочинів цієї категорії, а, з іншого, – про їх високу латентність і низьку ефективність досудового розслідування та неналежний рівень процесуального керівництва прокурорами кримінальними провадженнями цієї категорії, що актуалізує необхідність наукового дослідження проблеми.

Науково-теоретичним підґрунтям дисертації є праці вітчизняних і зарубіжних фахівців із кримінального права та процесу, криміналістики, кримінології, а саме: Ю. П. Аленіна, І. В. Басистої, В. Д. Берназа, Р. С. Белкіна, О. Ю. Бусол, В. Т. Варфоломєєвої, В. І. Галагана, Н. В. Глинської, І. В. Гловюк, В. Г. Гончаренка, І. В. Гори, В. О. Гринюка, М. Л. Грібова, Ю. М. Грошевого, О. О. Дудорова, В. А. Журавля, О. В. Капліної, В. А. Колесника, О. М. Костенка, О. П. Кучинської, Л. М. Лобойка, Є. Д. Лук'янчикова, М. І. Мельника, М. М. Михеєнка, В. Т. Нора, М. А. Погорецького, Д. Б. Сергєєвої, С. М. Стахівського, М. С. Строговича, О. Ю. Татарова, Л. Д. Удалової, М. І. Хавронюка, С. С. Чернявського, Ю. М. Чорноус, С. А. Шейфера, В. Ю. Шепітька, М. Є. Шумила, О. Г. Шило, О. Г. Яновської та інших, які присвячені окремим проблемним питанням обраного нами предмету дослідження,

¹ Україна за рівнем корупції дорівнялася до Росії й Ірану // Офіційний сайт «Українська правда» : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pravda.com.ua/news/2017/01/25/7133397/>.

² Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування за 2014–2016 рр. // Офіційний сайт Генеральної прокуратури України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gp.gov.ua>.

і, зокрема, дисертації вітчизняних учених: Я. Є. Мишкова (2005 р.), В. М. Ліщенко (2011 р.), В. М. Трепака (2011 р.), В. С. Благодіра (2012 р.), Н. В. Кимлика (2013 р.), А. І. Шило (2013 р.), О. М. Суворова (2015 р.), Д. О. Шумейка (2015 р.), і зарубіжних фахівців: О. М. Кірюшиної (1997 р.), М. М. Лашка (2001 р.), В. О. Черкашевина (2002 р.), О. Ю. Фролової (2005 р.), А. Н. Халікова (2005 р.), А. М. Карнова (2006 р.), Р. В. Чупахіна (2006 р.), А. В. Шевелева (2007 р.), Д. С. Кучерука (2011 р.) та ін.

Зважаючи на те, що комплексно проблемні питання доказування стороною обвинувачення прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою у досудовому розслідуванні, у тому числі й в умовах дії чинного КПК України та останніх законодавчих змін редакції ст. 368 КК України, не досліджувалися, це зумовило актуальність дослідження та вибір теми дисертації.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження спрямоване на реалізацію положень Указів Президента України «Про Концепцію вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів» від 10 травня 2006 р. № 361/2006, «Про концепцію реформування кримінальної юстиції України» від 08 квітня 2008 р. № 311/2008, «Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки» від 20 травня 2015 р. № 276/2015 та виконане відповідно до пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2016–2020 роки, затверджених Національною академією правових наук України (рішення від 03 березня 2016 р.), планів науково-дослідних робіт юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка за напрямом досліджень юридичного факультету «Доктрина права в правовій системі України: теоретичні та практичні аспекти» (номер теми 11БФ042-01, державна реєстрація 01111u008337), а також кафедри правосуддя. Тему дисертації затверджено Вченою радою юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка 27 червня 2014 р. (протокол № 8) та уточнено 28 березня 2016 р. (протокол № 7).

Мета і задачі дослідження. *Метою* роботи є вирішення наукового завдання щодо розробки теоретичних, правових і праксеологічних засад доказування стороною обвинувачення прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою у досудовому розслідуванні.

Досягнення поставленої мети вимагає вирішення таких *задач*:

- охарактеризувати сучасний стан наукової розробки проблем доказування стороною обвинувачення у досудовому розслідуванні злочину, передбаченого ст. 368 КК України;

- сформулювати поняття доказування стороною обвинувачення прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою у досудовому розслідуванні та розкрити його зміст;

- надати поняття сторони обвинувачення як суб'єкта доказування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою у досудовому розслідуванні;

- виокремити обставини, що складають головний факт, і підлягають доказуванню стороною обвинувачення у досудовому розслідуванні злочину, передбаченого ст. 368 КК України;

– визначити обставини, що складають доказові факти, та підлягають доказуванню стороною обвинувачення у досудовому розслідуванні злочину, передбаченого ст. 368 КК України;

– встановити слідчі (розшукові) дії (далі – СРД), що є типовими засобами отримання доказів стороною обвинувачення у досудовому розслідуванні злочину, передбаченого ст. 368 КК України, та з'ясувати основні проблеми їх провадження й використання їх результатів як доказів;

– виокремити негласні слідчі (розшукові) дії (далі – НСРД) як типові засоби отримання доказів стороною обвинувачення у досудовому розслідуванні злочину, передбаченого ст. 368 КК України, та з'ясувати основні проблеми їх провадження й використання їх результатів як доказів;

– розробити та надати пропозиції щодо удосконалення норм чинного законодавства України, які регламентують і забезпечують отримання доказів у досудовому розслідуванні, а також удосконалення практичної діяльності сторони обвинувачення під час досудового розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою.

Об'єкт дослідження – доказування у досудовому розслідуванні.

Предмет дослідження – доказування стороною обвинувачення прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою у досудовому розслідуванні.

Методи дослідження обрано з урахуванням поставлених у роботі мети й задач, специфіки об'єкта і предмета дослідження. У дисертації використовувалися такі методи дослідження: *методи логіки* (аналіз, синтез, індукція, дедукція) – для вивчення нормативних актів, матеріалів кримінальних проваджень, аналітичних матеріалів, концепцій, точок зору авторів з окремих питань, що входять до предмета дослідження (розділи 1–3). У процесі дослідження були використані як традиційні юридичні, так і конкретно-соціологічні методи: *порівняльно-правовий* – при дослідженні та аналізі норм вітчизняного та зарубіжного кримінального процесуального законодавства (розділи 1–3), стану наукової розробки дослідження питання доказування стороною обвинувачення у кримінальних провадженнях цієї категорії (підрозділ 1.1); *статистичні та соціологічні* – у процесі збору та накопичення наукової інформації шляхом анкетування слідчих, прокурорів і суддів, а також узагальнення отриманої інформації й результатів вивчення кримінальних проваджень і статистичних даних (розділи 1–3); *системно-структурний* – при визначенні поняття та змісту доказування стороною обвинувачення прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою у досудовому розслідуванні, предмета доказування стороною обвинувачення прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою у досудовому розслідуванні (підрозділ 1.2, розділ 2); *логіко-юридичний* – при розробці змін і доповнень до чинного законодавства України та відомчих нормативних актів (підрозділи 1.2, 2.1, 2.2, 3.1, 3.2) тощо.

Емпіричну базу дослідження становлять статистичні дані ГП України, результати узагальнення слідчої та судової практики щодо доказування стороною обвинувачення прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою у досудовому розслідуванні (500 кримінальних

провадженнь); адвокатська практика; практика ЄСПЛ; дані, отримані під час опитування 680 респондентів (260 слідчих, 220 прокурорів і 200 суддів). Використано також власний досвід дисертанта, набутий під час здійснення процесуального керівництва розслідуванням кримінальних правопорушень цієї категорії, а також у ході здійснення адвокатської діяльності.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є першим в Україні монографічним дослідженням теоретичних, правових і праксеологічних засад доказування стороною обвинувачення прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою у досудовому розслідуванні, в якому обґрунтовується низка концептуальних і важливих для теорії й практики понять, положень, висновків та рекомендацій, одержаних автором особисто, серед яких найсуттєвішими є такі:

вперше:

- визначено поняття доказування стороною обвинувачення прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою у досудовому розслідуванні – це регламентована кримінальним процесуальним законодавством пізнавально-практична, розумова діяльність уповноважених суб'єктів сторони обвинувачення, яка полягає в отриманні доказів вчинення службовою особою прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди, та їх використанні для обґрунтування ними своєї правової позиції чи прийнятті певних процесуальних рішень, що обумовлена власним об'єктом, предметом, метою, завданнями, засобами доказування та суб'єктом для досягнення бажаного результату;

- сформульовано поняття сторони обвинувачення як суб'єкта доказування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою у досудовому розслідуванні, під яким слід розуміти слідчого (детектива), прокурора, які залежно від статусу службової особи, яка прийняла пропозицію, обіцянку або одержала неправомірну вигоду, наділені повноваженнями щодо здійснення доказування у кримінальних провадженнях цієї категорії для реалізації функції обвинувачення у досудовому розслідуванні;

- запропоновано доповнити визначений КПК України перелік обставин, що підлягають доказуванню у кримінальному провадженні, обставинами, які характеризують службову особу, яка вчинила злочин у сфері службової діяльності;

удосконалено:

- аргументацію щодо підстав проведення НСРД у кримінальних провадженнях щодо прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою;

- теоретичні положення щодо процедури отримання дозволу на проведення НСРД щодо народних депутатів;

набули подальшого розвитку:

- наукові підходи щодо процесуального порядку отримання доказів стороною обвинувачення шляхом проведення таких СРД, як обшук особи, освідування, а також НСРД – зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж, моніторинг банківських рахунків;

- визначення поняття та змісту кримінального процесуального доказування;

- наукові положення щодо розуміння поняття доказів у кримінальному провадженні;
- пропозиції щодо виділення у предметі кримінального процесуального доказування головного факту та доказових фактів;
- аргументація щодо доповнення частини першої ст. 91 КПК України такими положеннями: не підлягають доказуванню загальновідомі та преюдиціальні факти; при вчиненні кримінального правопорушення з формальним складом не підлягає доказуванню завдана ним шкода;
- наукові положення щодо поняття та сутнісних ознак СРД та НСРД;
- пропозиції щодо надання слідчим, прокурором доручень на проведення НСРД тому оперативному чи оперативно-технічному підрозділу, який уповноважений на їх проведення;
- теоретичні положення щодо суб'єктів складання протоколів про проведення НСРД.

Практичне значення одержаних результатів. Результати дисертаційного дослідження мають прикладний характер і використовуються за різними напрямками діяльності, зокрема у:

- *нормотворчій діяльності* – для удосконалення норм чинного кримінального процесуального законодавства України, що регламентує діяльність сторони обвинувачення у досудовому розслідуванні (листи Комітету з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності ВРУ № 04-19/14-239 від 11 лютого 2011 р. та № М-370/9-149 від 15 листопада 2016 р.);
- *практичній діяльності* – пропозиції та рекомендації, викладені у дисертації, впроваджені в практичну діяльність правоохоронних органів (акти впровадження ГСУ Національної поліції України від 30 серпня 2016 р.; Київської місцевої прокуратури № 10 від 16 листопада 2016 р.);
- *навчальному та науково-дослідному процесі* – при викладанні навчальних дисциплін «Актуальні проблеми кримінального процесу України», «Проблеми досудового розслідування», «Прокурор у кримінальному провадженні», «Кримінальне процесуальне доказування», «Розслідування окремих видів злочинів» при підготовці підручників, навчальних посібників, методичних матеріалів, рекомендацій, а також у науково-дослідній роботі аспірантів і викладачів (акти впровадження Львівського національного університету імені Івана Франка від 04 березня 2016 р., Національного університету «Одеська юридична академія» від 14 березня 2016 р., Київського національного університету імені Тараса Шевченка від 12 жовтня 2016 р., Національної академії внутрішніх справ від 24 січня 2017 р.).

Апробація результатів дисертації. Основні положення та результати дослідження оприлюднено у виступах автора на науково-практичних конференціях та круглих столах, а саме: «Актуальні проблеми виявлення та припинення злочинів» (м. Київ, 2014 р.); «Актуальні питання теорії і практики криміналістичної науки» (м. Київ, 2015 р.); «Боротьба зі злочинністю: проблеми теорії та практики» (м. Київ, 2015 р.); «Оперативно-розшукова діяльність та кримінальний процес: теоретико-праксеологічний дискурс щодо їх співвідношення в умовах реформування органів внутрішніх справ України» (м. Одеса, 2015 р.); «Сучасне кримінальне провадження

України: доктрина, нормативна регламентація та практика функціонування» (м. Одеса, 2015 р.); «Проблеми протидії злочинності у XXI столітті: вітчизняний та міжнародний досвід» (м. Чернігів, 2015 р.); «Актуальні питання доказів і доказування у кримінальному процесі» (м. Київ, 2015 р.); «Малиновські читання» (м. Острог, 2015 р.); «Європейські стандарти діяльності прокурора, слідчого та адвоката у кримінальному провадженні» (м. Київ, 2016 р.); «Прокуратура України в умовах європейської інтеграції» (м. Київ, 2016 р.); «Малиновські читання» (м. Острог, 2016 р.); «Протидія злочинності: теорія та практика» (м. Київ, 2016 р.); «Актуальні проблеми правоохоронної діяльності» (м. Северодонецьк, 2016 р.).

Публікації. Основні положення та висновки, сформульовані в дисертаційному дослідженні, опубліковано у 22 наукових публікаціях, з них: 7 – у фахових виданнях України, 2 – у виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз, 13 – у збірниках тез доповідей на науково-практичних конференціях і круглих столах.

Структура та обсяг дисертації. Структура дисертації, яка визначається її метою, задачами та предметом дослідження, композиційно складається із вступу, трьох розділів, що містять шість підрозділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Повний обсяг роботи становить 269 сторінок, із них основний текст викладено на 211 сторінках, список використаних джерел (362 найменування) становить 38 сторінок та 2 додатки на 20 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** визначено актуальність теми дослідження; висвітлено ступінь вивчення проблеми; визначено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; охарактеризовано мету, задачу, об'єкт, предмет і методи дослідження; розкрито наукову новизну, практичне значення одержаних результатів; наведено дані про їх апробацію та впровадження, а також щодо публікацій, структури й обсягу роботи.

Розділ 1 «Сторона обвинувачення як суб'єкт доказування у досудовому розслідуванні прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди» складається з двох підрозділів.

У підрозділі 1.1 «*Стан наукової розробки доказування стороною обвинувачення прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою у досудовому розслідуванні*» проаналізовано наукові праці з кримінального права, кримінології, кримінального процесуального права, криміналістики, в яких досліджувалися прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою, й на підставі чого зроблено висновок, що доказування стороною обвинувачення прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою у досудовому розслідуванні в умовах дії чинного КПК України та нової редакції ст. 368 КК України у 2013 р., не досліджувалося.

Встановлено, що до внесення у 2013 р. змін до ст. 368 КК України, різні аспекти кримінально-правового характеру прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою на дисертаційному та монографічному рівнях досліджували О. О. Дудоров (1994 р.), В. С. Лукомський (1996 р.), С. А. Шалгунова (1999 р.), М. І. Мельник (2002 р.), Д. І. Крупко (2005 р.), Д. Г. Михайленко (2009 р.),

І. О. Томчук (2012 р.) та інші науковці. Після цих законодавчих нововведень окремі питання кримінально-правового характеру були висвітлені у дисертаціях О. Ю. Бусол (2015 р.), В. В. Плекан (2016 р.), наукові здобутки яких мають важливе значення для розкриття питання предмета доказування стороною обвинувачення прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди у досудовому розслідуванні.

Доведено, що для дослідження предмета доказування стороною обвинувачення злочину, передбаченого ст. 368 КК України, у досудовому розслідуванні, а також засобів отримання доказів у кримінальних провадженнях цієї категорії актуальними є дисертації та монографії з криміналістики, в межах яких досліджено криміналістичні аспекти розслідування на різних його етапах, зокрема, праці Я. Є. Мишкова (2005 р.), В. М. Трепака (2011 р., 2014 р.), В. Ю. Шепітька та В. А. Журавля (2013 р.), А. І. Шила (2013 р.), Н. В. Кимлика (2013–2014 рр.), Д. О. Шумейка (2015 р.), О. М. Суворова (2015 р.) та ін.

Теоретико-методологічною основою для розкриття предмета дослідження є праці з теорії кримінального процесуального доказування, зокрема, Р. С. Белкіна, В. П. Гмирка, В. Г. Гончаренка, Ю. М. Грошевого, Є. Г. Коваленка, М. М. Михеєнка, В. Т. Нора, Ю. К. Орлова, М. А. Погорецького, В. О. Попелюшка, Д. Б. Сергєєвої, С. М. Стахівського, Л. Д. Удалової, С. А. Шейфера, М. Є. Шумила та інших учених, зокрема дисертація В. М. Ліщенко (2011 р.), підготовлена в умовах дії КПК України в редакції 1960 р., в якій висвітлено окремі питання доказування злочину, передбаченого ст. 368 КК України.

Зроблено висновок, що відсутність належних монографічних досліджень з низки проблемних питань теоретичного і практичного характеру, що виникають з прийняттям нового кримінального та кримінального процесуального законодавства України, негативно позначається на ефективності доказування стороною обвинувачення у досудовому розслідуванні злочину, передбаченого ст. 368 КК України, на що вказують 68 % опитаних слідчих, 88 % прокурорів і 76% суддів. Виокремлено проблемні питання, які будуть досліджені у дисертації.

У підрозділі 1.2 *«Поняття та зміст доказування стороною обвинувачення прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою у досудовому розслідуванні»* проаналізовано основні існуючі наукові концепції кримінального процесуального доказування (Р. С. Белкін, В. П. Гмирко, В. Г. Гончаренко, М. М. Михеєнко, В. Т. Нор, М. А. Погорецький, С. М. Стахівський, Л. Д. Удалова, С. А. Шейфер та ін.) та обґрунтовано доцільність використання тієї з них, яка ґрунтується на сучасній вітчизняній моделі кримінального процесу, трьох класичних кримінальних процесуальних функціях і відповідає потребам правозастосовної практики доказування стороною обвинувачення у досудовому розслідуванні злочину, передбаченого ст. 368 КК України.

Зазначено, що зміст доказування стороною обвинувачення злочину, передбаченого ст. 368 КК України, складають зовнішні та внутрішні елементи. Зовнішніми елементами є два нерозривні та взаємопов'язані етапи: 1) отримання доказів; 2) використання отриманих доказів.

Отримання доказів стороною обвинувачення у досудовому розслідуванні про злочин, передбачений ст. 368 КК України, полягає у пошуково-розшуковій діяльності

з отримання доказів, яка включає в себе: а) пошук, виявлення (встановлення), а при необхідності, вилучення фактичних даних та їх джерел; б) перевірку, оцінку фактичних даних і їх джерел з точки зору допустимості, належності, достатності та достовірності, їх процесуальне оформлення (закріплення); в) надання фактичним даним і їх процесуальним джерелам значення певного доказу у кримінальному провадженні; г) перевірку та оцінку отриманих доказів.

Використання доказів уповноваженими суб'єктами сторони обвинувачення у досудовому розслідуванні злочину, передбаченого ст. 368 КК України, полягає в обґрунтуванні ними своєї правової позиції для: заявлення клопотання про проведення окремих СРД та НСРД; заявлення клопотання про застосування заходів забезпечення кримінального провадження; заявлення клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності; заявлення клопотання про продовження строків досудового розслідування; подання скарги щодо рішень, дій чи бездіяльності прокурора, а також для прийняття таких процесуальних рішень: про проведення окремих СРД та НСРД; про застосування заходів забезпечення кримінального провадження; про застосування заходів безпеки; повідомлення про підозру; про продовження строків досудового розслідування; про зупинення досудового розслідування; про закриття кримінального провадження; про оголошення службової особи в розшук; обвинувального акта.

До внутрішніх елементів доказування стороною обвинувачення прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою у досудовому розслідуванні слід відносити: об'єкт, предмет, мету, завдання, засоби, суб'єкта та результат.

Розкрито кожен із внутрішніх елементів кримінального процесуального доказування злочину, передбаченого ст. 368 КК України, а окремим надано поняття. Визначено, зокрема, що суб'єктами доказування зі сторони обвинувачення під час досудового розслідування злочину, передбаченого ст. 368 КК України, є: слідчий (детективи НАБУ, слідчі прокуратури (органів ДБР)); прокурор (прокурор САП; прокурори відповідних прокуратур). Наголошується, що доказування кримінальних правопорушень цієї категорії відповідним суб'єктом залежить від статусу службової особи, яка його вчинила.

Предметом доказування стороною обвинувачення прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою у досудовому розслідуванні є сукупність (система) обставин, що складають головний та доказові факти, які підлягають доказуванню (встановленню) стороною обвинувачення у досудовому розслідуванні прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою.

Виходячи з результатів аналізу матеріалів судово-слідчої практики доведено, що не всі обставини, передбачені частиною першою ст. 91 КПК України, підлягають доказуванню у кримінальних провадженнях цієї категорії.

Визначено поняття сторони обвинувачення як суб'єкта доказування у досудовому розслідуванні злочину, передбаченого ст. 368 КК України, а також поняття доказування стороною обвинувачення зазначеного злочину.

Розділ 2 «Предмет доказування стороною обвинувачення прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди у досудовому розслідуванні» складається з двох підрозділів.

У підрозділі 2.1 *«Доказування стороною обвинувачення головного факту у кримінальних провадженнях про прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою у досудовому розслідуванні»* доведено, що до обставин головного факту належать: 1) подія прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою; 2) винуватість підозрюваного у прийнятті пропозиції, обіцянки або одержанні неправомірної вигоди, форма вини, мотив і мета.

Визначено основні та похідні елементи події прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою, що підлягають доказуванню стороною обвинувачення. Основними елементами є предмет і способи вчинення цього злочину. Акцентується увага на недосконалості пункту 1 частини першої ст. 91 КПК України, оскільки серед складових події кримінального правопорушення відсутній такий елемент, як предмет кримінального правопорушення.

На підставі аналізу матеріалів кримінальних проваджень і положень ст. 368 КК України зроблено висновок, що способами вчинення цього злочину є: 1) прийняття пропозиції, обіцянки неправомірної вигоди; 2) одержання неправомірної вигоди; 3) прохання надати таку вигоду. Наголошено, що найбільш поширеним способом вчинення цього злочину є одержання неправомірної вигоди. Встановлено форми одержання неправомірної вигоди: проста та завуальована.

Розкрито сутність похідних елементів події кримінального правопорушення (час, місце) та особливості їх доказування стороною обвинувачення у кримінальних провадженнях цієї категорії.

Запропоновано внести зміни до пункту 2 частини першої ст. 91 КПК України, оскільки на стадії досудового розслідування стороною обвинувачення доказується винуватість підозрюваного, а не обвинуваченого.

Зроблено висновок, що доказування стороною обвинувачення винуватості службової особи у прийнятті пропозиції, обіцянки або одержанні неправомірної вигоди залежить від статусу суб'єкта злочину: 1) службова особа; 2) службова особа, яка займає відповідальне становище; 3) службова особа, яка займає особливо відповідальне становище.

Виходячи з аналізу матеріалів кримінальних проваджень цієї категорії, встановлено, що на практиці непоодинокими є випадки неналежного доказування стороною обвинувачення винуватості підозрюваного. Основними порушеннями є: неправильна кваліфікація протиправних діянь службової особи (36 % із числа досліджених); невстановлення форми вини, незважаючи на те, що цей злочин вчиняється лише з прямим умислом (16 % із числа досліджених); невстановлення мотиву та мети вчинення злочину (12 % із числа досліджених).

У підрозділі 2.2 *«Доказування стороною обвинувачення доказових фактів у кримінальних провадженнях про прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою у досудовому розслідуванні»* зазначено, що до обставин доказових фактів відносяться: 1) обставини, які впливають на ступінь тяжкості вчиненого злочину, характеризують особу підозрюваного, пом'якшують та

обтяжують покарання; 2) обставини, які є підставою закриття кримінального провадження; 3) обставини, які є підставою для звільнення особи від кримінальної відповідальності; 4) розмір процесуальних витрат.

До обставин, що впливають на ступінь тяжкості злочину, та які підлягають доказуванню стороною обвинувачення у кримінальних провадженнях цієї категорії, належать: 1) значний, великий та особливо великий розмір неправомірної вигоди; 2) вчинення злочину службовою особою, яка займає відповідальне або особливо відповідальне становище; 3) вчинення злочину за попередньою змовою групою осіб; 4) вчинення злочину повторно; 5) вчинення злочину, поєднаного з вимаганням неправомірної вигоди.

Зроблено висновок, що обставини, які обтяжують покарання, та які підлягають доказуванню стороною обвинувачення у кримінальних провадженнях цієї категорії, співпадають з кваліфікуючими ознаками частини третьої ст. 368 КК України.

Визначено, що обставинами, які впливають на пом'якшення покарання, та підлягають доказуванню стороною обвинувачення у кримінальних провадженнях про прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою, є: 1) з'явлення із зізнанням, щире каяття або активне сприяння розкриттю злочину; 2) вчинення злочину жінкою у стані вагітності; 3) вчинення злочину внаслідок збігу тяжких особистих, сімейних або інших обставин; 4) інші обставини (позитивна характеристика за місцем роботи та проживання; перебування на утриманні неповнолітніх дітей, хворих батьків, які потребують стороннього догляду; тяжка хвороба службової особи тощо).

Запропоновано доповнити чинний КПК України положенням про необхідність доказування обставин, що характеризують службову особу, яка вчинила злочин у сфері службової діяльності.

Виокремлено перелік обставин, на підставі яких стороною обвинувачення приймається рішення про закриття кримінальних проваджень цієї категорії у досудовому розслідуванні. Висловлено пропозицію щодо доповнення частини першої ст. 284 КПК України пунктом про те, що кримінальне провадження закривається у разі, якщо Верховна Рада України відмовила у наданні згоди на притягнення народного депутата України до кримінальної відповідальності.

Встановлено, що обставинами, які є підставою для звільнення від кримінальної відповідальності, та які підлягають доказуванню стороною обвинувачення у кримінальних провадженнях цієї категорії, є: 1) передача особи на поруки; 2) зміна обстановки; 3) закінчення строків давності.

Для забезпечення доказування стороною обвинувачення розміру процесуальних витрат доведено необхідність внесення змін до пункту 8 частини другої ст. 291 КПК України, вказавши, що обвинувальний акт має містити відомості про розмір усіх процесуальних витрат, а не лише розмір витрат на залучення експерта.

Розділ 3 «Засоби отримання доказів стороною обвинувачення під час досудового розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою» складається з двох підрозділів.

У підрозділі 3.1 «Слідчі (розишуківі) дії як засоби отримання доказів стороною обвинувачення під час досудового розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою» на підставі проведеного

аналізу матеріалів слідчо-судової практики зроблено висновок, що під час досудового розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою СРД як типовими засобами отримання доказів стороною обвинувачення є: допит, огляд, освідування, обшук, експертиза.

Допит як засіб отримання доказів стороною обвинувачення у кримінальних провадженнях цієї категорії проводиться щодо підозрюваного, свідка та потерпілого. Доведено, що для забезпечення своєчасності отримання стороною обвинувачення фактичних даних, які б відповідали критеріям належності та достовірності, у кримінальних провадженнях цієї категорії допит підозрюваного доцільно проводити відразу після затримання особи. Обґрунтовано необхідність фіксувати хід допиту підозрюваного за допомогою аудіо- чи відеозапису.

Зроблено висновок, що у випадку подання заявником заяви про можливий факт прийняття службовою особою пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди його недоцільно допитувати в статусі потерпілого, оскільки на момент подачі заяви неможливо ще встановити факт заподіяння особі відповідної шкоди. Таких осіб стороні обвинувачення доцільно допитувати в статусі свідків.

Виокремлено проблемні питання, пов'язані з отриманням стороною обвинувачення допустимих доказів під час проведення огляду у кримінальних провадженнях цієї категорії та надано практичні рекомендації щодо їх вирішення.

Зазначено, що з метою виявлення на тілі чи одязі затриманої особи слідів спеціальної хімічної речовини, яка залишилися у результаті передання неправомірної вигоди, сторона обвинувачення застосовує такий засіб отримання доказів, як освідування. Встановлено, що передбачений КПК України порядок проведення освідування не відповідає потребам правозастосовної практики під час розслідування злочинів цієї категорії, оскільки лише прокурор уповноважений приймати рішення про проведення освідування. Як результат, це призводить до того, що в окремих випадках слідчі (детективи) проводять освідування без постанови прокурора або завчасно її отримують ще до проведення відповідної СРД. Зважаючи на досвід окремих зарубіжних країн (Республіки Казахстан; Республіки Азербайджан; Республіки Туркменістан; Російської Федерації; Республіки Вірменія; Республіки Білорусь та ін.) запропоновано внести зміни до частини другої та третьої ст. 241 КПК України, закріпивши за слідчим (детективом) право виносити постанову про проведення освідування. Такі пропозиції підтримали 92% опитаних слідчих, 78% прокурорів та 54% суддів.

Звернено увагу на неоднозначну практику застосування практичними працівниками вимог гл. 20 КПК України щодо проведення обшуку особи у кримінальних провадженнях цієї категорії, адже в один випадках слідчі судді задовольняють клопотання слідчих (детективів), прокурорів про проведення обшуку особи, керуючись ст.ст. 208, 223, 234, 236 КПК України, а в інших – відмовляють, обґрунтовуючи це тим, що надання дозволу слідчим суддею на проведення обшуку особи КПК України не передбачено. З метою вироблення уніфікованого підходу щодо проведення обшуку особи та забезпечення використання його результатів стороною обвинувачення під час доказування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою дисертантом, зважаючи на досвід окремих

зарубіжних країн (Республіки Азербайджан; Республіки Туркменістан; Республіки Казахстан; Російської Федерації; Республіки Білорусь; Киргизької Республіки; Республіки Вірменія), запропоновано доповнити чинний КПК України ст. 234-1 «Обшук особи», передбачивши, що обшук особи проводиться слідчим (детективом), прокурором на підставі ухвали слідчого судді з метою виявлення та вилучення речей і документів, що знаходяться на тілі обшукуваної особи, в її одязі та наявних у неї речах. 86 % опитаних слідчих, 90 % прокурорів та 94 % суддів підтримали такі пропозиції.

Встановлено, що у досудовому розслідуванні прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою стороною обвинувачення призначаються такі види експертиз: хімічна (96 %); техніко-криміналістичного дослідження документів (84 %); фonoскопична (72 %); комп'ютерно-технічна (62 %); дактилоскопічна (44 %); почеркознавча (28 %). Розглянуто сутність цих експертиз та їх значення для доказування стороною обвинувачення прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою у досудовому розслідуванні.

У підрозділі 3.2 «Негласні слідчі (розшукові) дії як засоби отримання доказів стороною обвинувачення під час досудового розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою», виходячи з результатів аналізу матеріалів кримінальних проваджень, зроблено висновок, що НСРД як найбільш типовими засобами отримання доказів стороною обвинувачення у кримінальних провадженнях цієї категорії є: аудіо-, відеоконтроль особи; зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж; обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи; спостереження за особою, річчю або місцем; моніторинг банківських рахунків; контроль за вчиненням злочину.

Доведено, що закріплене у частині другій ст. 246 КПК України положення про те, що НСРД проводяться виключно у кримінальних провадженнях щодо тяжких або особливо тяжких злочинів не повною мірою відповідає потребам правозастосовної практики під час доказування стороною обвинувачення прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою у досудовому розслідуванні, оскільки такі ефективні засоби отримання доказів, як аудіо-, відеоконтроль особи чи місця, спостереження за особою, річчю чи місцем, контроль за вчиненням злочину тощо, не можуть застосовуватися у разі вчинення відповідного злочину середньої тяжкості (ч. 1 ст. 368 КК України). Натомість на практиці непоодинокими є випадки, коли суб'єкти сторони обвинувачення приймають рішення про проведення НСРД щодо злочинів середньої тяжкості або ж при внесенні відомостей до ЄРДР за фактом отримання неправомірної вигоди умисно зазначають кваліфікацію, що відповідає ознакам тяжкого або особливо тяжкого злочину, а після проведення НСРД перекваліфікують протиправні дії службової особи на менш тяжкі. Як наслідок, це призводить до визнання під час судового розгляду результатів НСРД недопустимими доказами. У зв'язку з чим запропоновано передбачити у КПК України положення, яке б допускало проведення НСРД щодо корупційних злочинів середньої тяжкості. Таку думку підтримали 60 % опитаних слідчих, 66 % прокурорів та 42 % суддів.

Обґрунтовано необхідність спростити законодавчу процедуру отримання дозволу на проведення НСРД щодо народних депутатів, з урахуванням того, що в

більшості випадків докази, які свідчать про факт одержання неправомірної вигоди, отримуються стороною обвинувачення під час «затримання на гарячому» службової особи, а відомості про факт і методи проведення НСРД є об'єктом державної таємниці й розголошенню не підлягають. Зважаючи на викладене, запропоновано внести відповідні зміни до частини третьої ст. 482 КПК України та частини другої ст. 27 Закону України «Про статус народного депутата України».

Для забезпечення своєчасності отримання доказів стороною обвинувачення у кримінальних провадженнях цієї категорії запропоновано внести зміни до частини четвертої ст. 263 КПК України, надавши уповноваженим підрозділам НАБУ право на зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж, та частини першої ст. 269-1 КПК України, передбачивши право детектива за погодженням із прокурором звертатися до слідчого судді з клопотанням про проведення моніторингу банківських рахунків.

Виходячи з аналізу матеріалів слідчо-судової практики зроблено висновок, що основним негласним засобом отримання доказів стороною обвинувачення під час розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою є контроль за вчиненням злочину у формі спеціального слідчого експерименту, під час проведення якого оперативні підрозділи затримують службову особу «на гарячому», виявляють предмет неправомірної вигоди, його упакування, документи або інші об'єкти, що можуть бути використані як докази у кримінальних провадженнях цієї категорії. Звернено увагу на випадки допущення оперативними підрозділами провокації під час застосування відповідного засобу отримання доказів, на що вказують 46 % опитаних суддів. У зв'язку з цим виокремлено перелік обставин, які повинні бути перевірені та оцінені прокурором для подальшого використання результатів НСРД як доказів у кримінальних провадженнях цієї категорії.

ВИСНОВКИ

У **висновках** дисертації розроблено наукові положення та отримано результати, що спрямовані на вирішення наукового завдання щодо розробки теоретичних, правових і праксеологічних засад доказування стороною обвинувачення прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою у досудовому розслідуванні, та сформульовано висновки, пропозиції і рекомендації, які відповідають вимогам наукової новизни, зокрема:

1. Сучасний стан наукової розробки проблем доказування стороною обвинувачення прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою у досудовому розслідуванні характеризується відсутністю в Україні комплексних наукових монографічних досліджень, підготовлених в умовах дії чинного КПК України та останніх законодавчих змін редакції ст. 368 КК України. Після цих законодавчих нововведень окремі питання прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою у досудовому розслідуванні було розглянуто в межах науки кримінального права та криміналістики. У зв'язку з цим є необхідність комплексного дослідження та розробки теоретичних, правових і праксеологічних засад доказування стороною

обвинувачення прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою у досудовому розслідуванні.

2. Доказування стороною обвинувачення прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою у досудовому розслідуванні – це регламентована кримінальним процесуальним законодавством пізнавально-практична, розумова діяльність уповноважених суб'єктів сторони обвинувачення, яка полягає в отриманні доказів вчинення службовою особою прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди, та їх використанні для обґрунтування ними своєї правової позиції чи прийнятті певних процесуальних рішень, яка обумовлена власним об'єктом, предметом, метою, завданнями, засобами доказування та суб'єктом для досягнення бажаного результату.

Зміст доказування стороною обвинувачення прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою у досудовому розслідуванні складають дві групи взаємозалежних і взаємопов'язаних елементів: зовнішніх і внутрішніх. Зовнішніми елементами є два етапи, що складають єдиний та цілісний процес: 1) отримання доказів; 2) використання отриманих доказів. Внутрішніми елементами є: об'єкт, предмет, мета, завдання, засоби, суб'єкт, результат.

3. Сторона обвинувачення як суб'єкт доказування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою у досудовому розслідуванні – це слідчий (детектив), прокурор, які залежно від статусу службової особи, яка прийняла пропозицію, обіцянку або одержала неправомірну вигоду, наділені повноваженнями щодо здійснення доказування у кримінальних провадженнях цієї категорії для реалізації функції обвинувачення у досудовому розслідуванні.

4. Обставинами, що складають головний факт, та які підлягають доказуванню стороною обвинувачення у досудовому розслідуванні прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою, є: 1) подія прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою; 2) винуватість підозрюваного у прийнятті пропозиції, обіцянки або одержанні неправомірної вигоди, форма вини, мотив і мета.

5. Обставини, що складають доказові факти, та які підлягають доказуванню стороною обвинувачення у досудовому розслідуванні прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою, є: 1) обставини, які впливають на ступінь тяжкості вчиненого злочину, характеризують особу підозрюваного, пом'якшують та обтяжують покарання; 2) обставини, які є підставою закриття кримінального провадження; 3) обставини, які є підставою для звільнення особи від кримінальної відповідальності; 4) розмір процесуальних витрат.

6. Слідчими розшуковими діями як типовими засобами отримання доказів стороною обвинувачення у досудовому розслідуванні прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою є: допит (свідка, потерпілого, підозрюваного), огляд, освідування, обшук (житла, місцевості, особи), експертиза (хімічна; криміналістична (дактилоскопічна; почеркознавча; техніко-криміналістичного дослідження документів); фоноскопічна; комп'ютерно-технічна).

Основними проблемами провадження СРД та використання їх результатів як доказів у досудовому розслідуванні прийняття пропозиції, обіцянки або одержання

неправомірної вигоди службовою особою є: недосконалість законодавчої конструкції поняття СРД; порушення стороною обвинувачення правил підслідності під час провадження СРД; недотримання стороною обвинувачення процесуального порядку проведення допиту, огляду, освідкування, обшуку; провадження стороною обвинувачення допиту заявників, які повідомили про факт отримання неправомірної вигоди, у статусі потерпілих; відсутність законодавчих можливостей вилучення слідчим (детективом), прокурором у ході освідкування слідів злочину; неможливість проведення освідкування на підставі постанови слідчого (детектива); відсутність процесуального порядку провадження обшуку особи; призначення стороною обвинувачення експертиз щодо об'єктів експертного дослідження, які є недопустимими доказами у кримінальному провадженні.

7. Негласними слідчими (розшуковими) діями як типовими засобами отримання доказів стороною обвинувачення у досудовому розслідуванні прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою є: аудіо-, відеоконтроль особи; зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж; обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи; спостереження за особою, річчю або місцем; моніторинг банківських рахунків; контроль за вчиненням злочину у формі спеціального слідчого експерименту.

Основними проблемами провадження НСРД та використання їх результатів як доказів у досудовому розслідуванні прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою є: недосконалість законодавчої конструкції поняття НСРД; відсутність законодавчих можливостей проведення НСРД у кримінальних провадженнях цієї категорії щодо злочинів середньої тяжкості; складність процедури отримання дозволу на проведення НСРД щодо народних депутатів; недосконалість процесуального порядку надання доручення на проведення НСРД; надання слідчими (детективами), прокурорами доручень оперативним підрозділам на проведення НСРД в усній формі; недосконалість процедури фіксації ходу і результатів НСРД; недотримання слідчими (детективами), співробітниками оперативних підрозділів вимог КПК України щодо складання протоколів НСРД; відсутність законодавчих можливостей зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж детективами НАБУ; відсутність нормативного права детектива на подання клопотань слідчому судді про проведення моніторингу банківських рахунків; застосування слідчими (детективами), співробітниками оперативних підрозділів провокації під час проведення контролю за вчиненням злочину.

8. Для підвищення ефективності доказування стороною обвинувачення прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою у досудовому розслідуванні розроблено та запропоновано зміни й доповнення до: пунктів 1, 2, 4 частини першої ст. 91; частин першої, другої, третьої ст. 241; частин другої та шостої ст. 246; частини четвертої ст. 263; частини першої ст. 269-1; частини першої ст. 284; пункту 8 частини другої ст. 291; частини третьої ст. 482 КПК України та частини другої ст. 27 Закону України «Про статус народного депутата України», а також доповнити КПК України ст. 234-1 «Обшук особи».

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Баганець О. Доказування обставин, що впливають на ступінь тяжкості службового злочину / О. Баганець // *Право України*. – 2012. – № 9. – С. 369–375.
2. Баганець О. Доказування обставин, які характеризують особу обвинуваченого / О. Баганець // *Юридична Україна*. – 2013. – № 9. – С. 80–85.
3. Баганець О. Доказування причин та умов, що сприяли вчиненню кримінального правопорушення / О. Баганець // *Юридична Україна*. – 2013. – № 8. – С. 83–87.
4. Баганець О. Деякі аспекти предмета доказування у провадженні про злочин, передбачений статтею 368 КК України / О. Баганець // *Вісник прокуратури*. – 2014. – № 10. – С. 13–21.
5. Баганець О. Вплив деяких правових презумпцій на предмет доказування у кримінальному провадженні / О. Баганець // *Юридична Україна*. – 2014. – № 1. – С. 80–85.
6. Баганець О. В. Поняття й значення предмета доказування у кримінальних провадженнях про прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою / О. В. Баганець // *Форум права*. – 2015. – № 1. – С. 18–23 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2015_.pdf.
7. Баганець О. В. Щодо визначення суб'єктів доказування у кримінальних провадженнях про прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою / О. В. Баганець // *Юрист України*. – 2015. – № 1–2. – С. 74–79.
8. Баганець О. В. Доказування стороною обвинувачення прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою: окремі проблемні питання / О. В. Баганець // *Вісник кримінального судочинства*. – 2015. – № 4. – С. 154–159.
9. Баганець О. В. Обшук особи як засіб отримання доказів стороною обвинувачення у досудовому розслідуванні прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою / О. В. Баганець // *Вісник кримінального судочинства*. – 2016. – № 3. – С. 133–139.
10. Баганець О. В. Поняття й значення предмета доказування / О. В. Баганець // *Актуальні проблеми виявлення та припинення злочинів : матер. круглого столу (м. Київ, 27 листоп. 2014 р.) / ред. кол. С. С. Чернявський, М. М. Алексійчук, О. В. Хуторянський та ін.* – К. : ФОП Кандиба Т. П., 2014. – С. 7–8.
11. Баганець О. В. Співвідношення предмету й меж доказування у кримінальному процесі / О. В. Баганець // *Актуальні питання теорії і практики криміналістичної науки : матер. Всеукр. наук.-практ. конф., присв. 50-річчю каф. кримінал. та суд. мед. Нац. акад. внутр. справ (м. Київ, 23 січ. 2015 р.)*. – К. : Видавничий дім «Гельветика», 2015. – С. 229–231.
12. Баганець О. В. Щодо доцільності виокремлення головного факту у предметі доказування у провадженнях про прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою / О. В. Баганець // *Боротьба зі злочинністю: проблеми теорії та практики : зб. наук. матер. круглого столу (м. Київ, 19 лют. 2015 р.) / За заг. ред. к.ю.н., доц. В. О. Іващенко, д.ю.н., с.н.д. М. Л. Грібова, к.ю.н., доц. М. М. Пендюри*. – К. : ФПФСП НАВС, 2015. – С. 61–62.
13. Баганець О. В. Щодо використання непроцесуальних засобів отримання інформації про прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної

вигоди службовою особою / О. В. Баганець // Оперативно-розшукова діяльність та кримінальний процес: теоретико-праксеологічний дискурс щодо їх співвідношення в умовах реформування органів внутрішніх справ України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 22–23 квіт. 2015 р.). – Одеса : ОДУВС, 2015. – С. 151–152.

14. Баганець О. В. Проблемні питання використання спеціальних знань у доказуванні прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою / О. В. Баганець // Сучасне кримінальне провадження України: доктрина, нормативна регламентація та практика функціонування : матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 квіт. 2015 р.) / відп. ред. Ю. П. Аленін. – Одеса : Нац. ун-т «Одеська юридична академія», 2015. – С. 79–80.

15. Баганець О. В. Окремі проблемні питання проведення ОРД та НСРД в ході розкриття й розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою / О. В. Баганець // Проблеми протидії злочинності у XXI столітті: вітчизняний та міжнародний досвід : матер. Міжнар. симпозиуму (м. Чернігів, 24 квіт. 2015 р.); за ред. д.ю.н., проф. І. Г. Богатирьова / Буковин. держ. фін.-екон. ун-т, Апел. суд Чернігів. обл. – Чернігів, 2015. – С. 142–144.

16. Баганець О. В. Чи є суд суб'єктом доказування? / О. В. Баганець // Актуальні питання доказів і доказування у кримінальному процесі : зб. матер. наук.-практ. конф. (м. Київ, 27 лют. 2015 р.). – К. : Прецедент, 2015. – С. 36–39.

17. Баганець О. В. Спосіб вчинення злочину як елемент криміналістичної характеристики та обставина, що підлягає доказуванню у кримінальних провадженнях про злочини, передбачені ст. 368 КК України / О. В. Баганець // Малиновські читання : матер. IV Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Острого, 13–14 листоп. 2015 р.). – Острого : Видавн. Нац. ун-ту «Острозька академія», 2015. – С. 137–138.

18. Баганець О. В. Проблемні питання в доказуванні кримінального правопорушення, передбаченого статтею 368 КК України / О. В. Баганець // Європейські стандарти діяльності прокурора, слідчого та адвоката у кримінальному провадженні : зб. матер. наук.-практ. конф. (м. Київ, 26 листоп. 2015 р.) / Відп. ред. д.ю.н. проф. М. А. Погорецький ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка (каф. правосуддя), Нац. акад. прокуратури України (каф. нагляду за додерж. законів при проведенні досуд. розсл.), Рада адвокатів м. Києва. – К. : Прецедент, 2016. – С. 12–16.

19. Баганець О. В. Проблеми протидії корупційним злочинам в умовах реформування органів прокуратури / О. В. Баганець // Прокуратура України в умовах європейської інтеграції : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 19 трав. 2016 р.). – К. : Нац. акад. прокур. України, 2016. – С. 52–55.

20. Баганець О. В. Сторона обвинувачення як суб'єкт доказування під час досудового розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою / О. В. Баганець // Малиновські читання : матер. V Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Острого, 30 верес. – 1 жовт. 2016 р.). – Острого : Вид-во Нац. ун-ту «Острозька академія», 2016. – С. 237–238.

21. Баганець О. В. Зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж як засіб отримання доказів стороною обвинувачення під час розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою / О. В. Баганець // Протидія злочинності: теорія та практика : матер. VII Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 19 жовт. 2016 р.). – К. : Нац. акад. прок. України, 2016. – С. 93–95.

22. Баганець О. В. Освідування як засіб отримання доказів стороною обвинувачення у досудовому розслідуванні прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою / О. В. Баганець // Актуальні проблеми правоохоронної діяльності : матер. Всеукр. наук.-практ. Інтернет конф. (м. Сєвєродонецьк, 23 груд. 2016 р.); упоряд. доц. В. С. Бондар, к.ю.н. М. В. Кривонос. – Сєвєродонецьк : Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка, 2017. – С. 8–10.

АНОТАЦІЯ

Баганець О. В. Доказування стороною обвинувачення прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою у досудовому розслідуванні. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. – Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Міністерство освіти і науки України. – Київ, 2017.

У дисертаційному дослідженні розглядаються теоретичні, правові та праксеологічні засади доказування стороною обвинувачення прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою у досудовому розслідуванні.

Охарактеризовано сучасний стан наукової розробки дослідження проблем доказування стороною обвинувачення прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою у досудовому розслідуванні.

Визначено поняття та зміст доказування стороною обвинувачення прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою у досудовому розслідуванні.

Встановлено типові слідчі (розшукові) та негласні слідчі (розшукові) дії як засоби отримання доказів стороною обвинувачення у досудовому розслідуванні прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою, та з'ясовано основні проблеми використання у доказуванні.

Ключові слова: сторона обвинувачення; доказування; досудове розслідування; прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди; службова особа.

АННОТАЦИЯ

Баганец А. В. Доказывания стороной обвинения принятия предложения, обещания или получения неправомерной выгоды должностным лицом в досудебном расследовании. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.09 – уголовный процесс и криминалистика; судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность. – Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко. Министерство образования и науки Украины. – Киев, 2017.

Диссертация состоит из введения, трех разделов, содержащих шесть подразделов, заключения, списка используемой литературы и приложений. Во

введении обосновывается актуальность темы исследования, ее связь с научными программами, планами, темами, определяется объект, предмет, цели и задачи диссертационного исследования, эмпирическая база, методологическая основа, сформулирована научная новизна. Указана практическая значимость и апробация полученных результатов.

В диссертационном исследовании рассматриваются теоретические, правовые и праксеологические основы доказывания стороной обвинения принятия предложения, обещания или получения неправомерной выгоды должностным лицом в досудебном расследовании.

Отмечается, что современное состояние научной разработки исследования проблем доказывания стороной обвинения принятия предложения, обещания или получения неправомерной выгоды должностным лицом в досудебном расследовании характеризуется отсутствием в Украине комплексных научных исследований монографического характера, подготовленных в условиях действующего УПК Украины и последних законодательных изменений редакции ст. 368 УК Украины. После этих законодательных нововведений отдельные вопросы принятия предложения, обещания или получения неправомерной выгоды должностным лицом в досудебном расследовании были рассмотрены в рамках науки уголовного права и криминалистики.

Определено понятие доказывания стороной обвинения принятия предложения, обещания или получения неправомерной выгоды должностным лицом в досудебном расследовании, под которым следует понимать регламентированную уголовным процессуальным законодательством познавательно-практическую, умственную деятельность стороны обвинения, которая заключается в получении доказательств, свидетельствующих о факте совершения должностным лицом принятия предложения, обещания или получения неправомерной выгоды, и их использование для обоснования ими своей правовой позиции или составления и принятия определенных процессуальных решений, обусловленная собственным субъектом, объектом, предметом, целью, задачами, средствами доказывания для достижения желаемого результата в досудебном расследовании принятия предложения, обещания или получения неправомерной выгоды должностным лицом.

Определено, что содержание доказывания стороной обвинения принятия предложения, обещания или получения неправомерной выгоды должностным лицом в досудебном расследовании составляют две группы взаимозависимых и взаимосвязанных элементов: внешних и внутренних. Внешними элементами являются два этапа, составляющих единый и целостный процесс: 1) получение доказательств; 2) использование полученных доказательств. Внутренними элементами являются: субъект, объект, предмет, цель, задачи, средства, результат.

Установлено обстоятельства, которые составляют главный факт, и подлежат доказыванию стороной обвинения в досудебном расследовании принятия предложения, обещания или получения неправомерной выгоды должностным лицом: 1) событие принятия предложения, обещания или получения неправомерной выгоды должностным лицом; 2) виновность подозреваемого в принятии предложения, обещания или получения неправомерной выгоды, форма вины, мотив и цель.

Выделены обстоятельства, составляющие доказательственные факты, и которые подлежат доказыванию стороной обвинения в досудебном расследовании принятия предложения, обещания или получения неправомерной выгоды должностным лицом: 1) обстоятельства, влияющие на степень тяжести совершенного преступления, характеризующие личность подозреваемого, смягчающие и отягчающие наказание ; 2) обстоятельства, которые являются основанием закрытия уголовного производства; 3) обстоятельства, которые являются основанием для освобождения лица от уголовной ответственности; 4) размер процессуальных издержек.

Раскрыта сущность типичных следственных (розыскных) и негласных следственных (розыскных) действий как средств получения доказательств стороной обвинения в досудебном расследовании принятия предложения, обещания или получения неправомерной выгоды должностным лицом, и выяснены основные проблемы использования в доказывании.

Ключевые слова: сторона обвинения; доказывание; досудебное расследование; принятие предложения, обещания или получения неправомерной выгоды; должностное лицо.

SUMMARY

Baganets O. The proof by the prosecution of acceptance of the offer, promise or obtaining unlawful benefit by an official in pre-trial investigation. – Manuscript.

Thesis for the degree of candidate of legal sciences, specialty 12.00.09 – criminal procedure and criminalistics; judicial expertise; operational search activity. – Kyiv National Taras Shevchenko University. Ministry of Education and Science of Ukraine. – Kyiv, 2017.

The dissertation is devoted to the theoretical, legal and praxeological principles of evidence by the prosecution of acceptance of the offer, promise or obtaining unlawful benefit by an official in pre-trial investigation.

The characteristic the current state of scientific research studies of problems of proof by the prosecution of acceptance of the offer, promise or obtaining unlawful benefit by an official in pre-trial investigation is given.

The concept and content of the evidence by the prosecution of acceptance of the offer, promise or obtaining unlawful benefit by an official in pre-trial investigation are determined.

The typical investigative (detective) and covert investigative (detective) actions as the means of obtaining evidence by the prosecution in pre-trial investigation of acceptance of the offer, promise or obtaining unlawful benefits by an official are determined and the main problems of proving are examined.

Key words: prosecution; proving; pre-trial investigation; acceptance of the offer, promise or obtaining unlawful benefits; official.